

[Undervisningsministeren]

Jeg siger ikke dette for at give indtryk af, at problemet er mindre. Jeg mener, problemet er stort, men når man ser disse beregninger om, hvad det betyder i 1990-95, er det ikke altid, man erindrer sig, at det er 1990-95-kroner, vi snakker om. Derved bliver de meget voldsomme i forhold til de kroner, vi opererer med i 1980, og det er det, der kommer til udtryk i konklusionen i Uddannelsesstøttens rapport.

Sammenfattende vil jeg sige, at jeg finder, at problemerne omkring de uddannelsessøgendes og også de færdiguddannedes økonomiske problemer er store og i høj grad fortjener, at vi får en fornuftig og seriøs debat om dem i uddannelsesudvalget.

Ebba Strange (SF):

Kun lige for at bemærke, at når jeg henviser til udregningerne fra DJØF, var det, fordi det er de eneste, vi har modtaget fra en organisation, der viser, hvordan det ser ud for den organisation. Når jeg tager ordet nu, er det for at påpege, at vi ikke har brugt dem i bemærkningerne til forslaget. Der har vi udtrykkeligt taget udgangspunkt i de officielle rapporter, der foreligger, nemlig Uddannelsesstøttens egne rapporter både fra 1978 og 1979, fordi vi gik ud fra, at det var de mest autoriserede rapporter, vi kunne finde. Vi har læst DJØFs rapport, men ikke taget udgangspunkt i den i vores bemærkninger.

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg skal ikke bruge meget mere tid. Det er jo langt over eftermiddagskaffetid, og det mærkes særlig stærkt sådan en sen fredag eftermiddag.

Jeg skylder fru Marianne Bentsen-Pedersen at sige, at når jeg måske ikke klart nok tog stilling til det forslag, der foreligger, var det, fordi jeg prioriterede netop det, som fru Marianne Bentsen-Pedersen også gør, og fordi jeg prioriterede som den første opgave at søge at ændre de eksisterende ordninger, for at vi ikke skal leve med det problem, som er rejst af forespørgerne, og som let kunne accelerere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen

[Af Alfred Hansen (DR) m. fl.]

(Lovforslag nr. L 62. Fremsat 5/11 80).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

I forbindelse med vedtagelsen i foråret 1979 af de ændringer af folkeskoleloven angående folkeskolens fagrække, som trådte i kraft i august i år, var det en forudsætning, at ændringerne kunne finde sted, uden at der i den anledning blev tilført folkeskolen øgede ressourcer.

Som bekendt blev historie obligatorisk også på 8. og 9. klassetrin, og herudover blev der tildelt en time mere til faget idræt på 4. og 5. klassetrin.

Prisen for dette var, at faget latin bortfaldt som tilbudsfag, og at det timetal, der er til rådighed for valgfagene, blev mindsket.

Efter det forslag, som nu foreligger, er det tanken, at faget latin skal indgå i rækken af valgfag på 9. klassetrin. Efter loven kan 13 fag, der bortset fra geografi og biologi alle hører til den praktisk-musiske faggruppe, forekomme som valgfag på 8. og 9. trin, og herudover skal kommunerne tilbyde undervisning i tysk.

Men hvordan er så vilkårene for, at der kan blive tale om reelle valgmuligheder for eleverne? Efter den seneste lovændring forholder det sig sådan, at for de elever, som vælger tilbudsfaget tysk – og det er altså mere end 80 pct. – er der to egentlige timer på

[Undervisningsministeren]

8. og to på 9. klassetrin til rådighed for disse mange valgfag.

Hold i valgfag oprettes kun, når et tilstrækkeligt antal elever melder sig, og det er den enkelte kommune, der selv definerer, hvad der kan anses for at være tilstrækkeligt.

Under de her nævnte forudsætninger vil optagelse af latin som valgfag på 9. klassetrin medføre, at den elevgruppe, som ønsker at vælge blandt de praktisk-musiske fag, bliver endnu ringere stillet, end den er i dag, og der vil blive mange tilfælde, hvor undervisningshold i de praktiske fag ikke kan oprettes, fordi for få elever har meldt sig.

Man kan naturligvis ikke afvise, at der vil være kommuner, der i en sådan situation vil tilgodese de få elever og oprette hold på trods af den ringe tilslutning, men i så fald koster det altså yderligere lærerskematimer, og det er ikke i overensstemmelse med de henstillinger, der er rettet til kommunerne.

Vi kan ikke på den ene side tale om de store værdier, der ligger i de praktiske fag, og være bekymrede for folkeskolens tiltagende boglighed og så samtidig forringe de praktiske fags muligheder, navnlig ikke, når det er disse muligheder, der ofte fungerer som et åndehul for dem af folkeskolens elever, der ikke har alt for let ved at honorere de boglige krav, skolen stiller til dem.

Vi kan ikke leve med en folkeskole, der ret mange steder må afvise 8. og 9. klasse-elever, der f. eks. ønsker sløjd eller håndarbejde eller hjemmekundskab eller arbejdskendskab, med ordene: det kan I ikke få, men der er plads på holdene biologi, geografi og latin. I sådanne tilfælde vil elever utvivlsomt foretrække at nøjes med de obligatoriske fag, og det er vel ikke den løsning, der har været hensigten med en ordning, hvor eleverne skulle vælge fag efter evner og interesser.

Jeg må som følge af det, jeg har sagt her, afvise det foreliggende forslag.

Helle Degn (S):

Socialdemokratiet finder ikke som retsforbundet, at der er grundlag for på ny at gå ind i overvejelser om faget latins placering i folkeskolen. Vi må afvise forslaget.

Bertel Haarder (V):

Da hr. Chr. Christensen desværre har måttet gå, skal jeg på venstres og kristeligt folkepartis vegne sige følgende: vi vedkender os den aftale, der blev indgået mellem den daværende regering og skoleforligets 5 partier vedrørende latin, og det var et led i den aftale, at den lille latinprøve ikke skulle være pligtig for dem, der går i 1. gymnasieklasse, og at latin heller ikke skulle være valgfag i 9. klasse. Så vi kan altså ikke gå med til forslaget, ihvorvel vi godt kan se, at der kan være nogle argumenter for, at det måske slet ikke er så dyrt, som man vil påstå.

Vi anerkender, at socialdemokraterne allerede dengang gjorde opmærksom på, at hvis man tillod latin at være valgfag, ville det skubbe andre fag ud, og det har vi forstået var vigtigt for socialdemokraterne. Ellers var de aldrig gået med på det forlig. Derfor er både kristeligt folkeparti og venstre indstillet på, at så længe socialdemokraterne holder deres aftale, vil vi også holde den.

Sådan er den sag. Men så er der en anden sag, som absolut har noget med den at gøre, og det er, at til vores store forbløffelse blev faget også strøget i den kommunale ungdomsskole, på trods af at ordførerne for et flertal af folketingets medlemmer ved første behandling gav udtryk for som en selvfølge, at man fortsat kunne tage det fag i ungdomsskolen, og at det derfor ikke var så stor en ulykke for dem, der skulle være matematikere eller gartnere eller sygeplejersker, eller hvad det nu kunne være. Der føler vi os noget snydt.

Vi vil bede ministeren overveje, om det ikke var en idé, at hun overholdt sin del af de forudsætninger, hvorunder vi føler at vi indgik forlig dengang. Vi kan dokumentere det med indlæggene fra førstebehandlingen. Det vil vi bede ministeren tænke meget dybt over. Vi kan ikke se, at det kan vælte verden set fra et socialdemokratisk synspunkt.

Vedrørende det aktuelle forslag må vi vedstå – som fru Helle Degn vist har udtrykt det engang – at forliget gik ud på, at venstre fik lov at styrke faget historie og socialdemokraterne fik lov at svække faget latin. Den aftale må vi stå ved.

Karen Højte Jensen (KF):

Frå konservativ side vil vi gerne tilsige forslaget vores fulde støtte. Vi stemte imod,

[Karen Højte Jensen]

at latin blev afskaffet i folkeskolens 9. klasse, da vi finder, at dette fag har værdi for den sproglige indlæring og forståelse både af vort eget sprog og de fremmede sprog. Vi betragter også latin som en forberedelse til gymnasiet, ligesom vi finder, at latin er en forberedelse til en kortere eller længere uddannelse inden for sundhedssektoren.

I forlængelse af denne ændring af fagrækken i folkeskolen har ministeren, som hr. Bertel Haarder også omtalte, egenhændigt fjernet latin som prøveforberedende fag i ungdomsskolen på 9. klasse-niveau. Det er endnu en urimelighed over for elever, som har lyst til at lære noget. Men øjensynlig er initiativ og virkelyst blandt unge ikke i høj-sædet i socialdemokratisk lighedspolitik. Det kan næppe være skoleforligspartierne ukendt, at både forældre og elever er forundrede og utilfredse med latins status, og jeg vil gerne sige, at vi agter at fremsætte et forslag om genindførelse af latin i ungdomsskolens 9. klasse.

Jeg vil gerne spørge ministeren, om det er korrekt, at der er tilgået seminarierne en meddelelse om ikke at oprette linjehold i latin. Hvis dette er tilfældet, må jeg sige, at ministeren tiltager sig vide beføjelser, som vil betyde en yderligere forringelse af latin.

Halvgaard (FP):

Det er jo beklageligt, at folkeskoleloven er så uhensigtsmæssig og utilfredsstillende, at den til stadighed giver anledning til revision. Nu er det så faget latin, som på det sidste har været katebald. Hvor bolden havner, ja, det er der vel stadig væk usikkerhed om. Det er åbenbart lidt tilfældigt, hvor den havner.

Fremskridtspartiet står imidlertid fast ved vores tilslutning til et kommende forslag om faget i forbindelse med ungdomsskolen. Videre ønsker vi ikke på nuværende tidspunkt at gå, og vi forventer en afklaring under udvalgsarbejdet.

Ebba Strange (SF):

Det var en klar forudsætning for socialistisk folkepartis medvirken til at genindføre historie som obligatorisk fag i 8. og 9. klasse, at det, det gik ud over – hvis man må sige det på den måde – blev et bogligt fag. Vi ønskede, det blev latinen, og det blev det. På denne baggrund kan vi naturligvis ikke un-

der nogen omstændigheder gå ind for, at det nu skal genindføres.

Ole Vig Jensen (RV):

I det radikale venstre vedstår vi også den aftale, som skoleforligspartierne indgik, og som jeg forstår i særlig grad betød, at venstre fik styrket faget historie og socialdemokraterne svækket faget latin. Sådan opfattede jeg også det radikale venstres indsats, men herudover mener jeg også vi fik styrket faget idræt. Det var for at få den treklang, som dengang blev resultatet af de fælles aftaler.

Tilbage er imidlertid, at vi ved den lejlig-hed sagde, at latin skulle kunne tages på anden måde, og det skal altså ikke være i folkeskolen. Men vi er åbne over for, at det kan gøres i ungdomsskolen i højere grad, end det er tilfældet nu. Jeg vil bede undervisningsministeren om at foranledige skoleforligspartierne indkaldt til en drøftelse af dette spørgsmål på et senere tidspunkt.

Mimi Jakobsen (CD):

Centrum-demokraterne stemte også i sin tid imod, at man fjernede latin fra folkeskolens 9. klassestrin, og det er selvfølgelig også derfor indlysende, at vi i dag vil støtte hr. Alfred Hansens forslag.

Jeg vil med det samme sige, da spørgsmålet om latin i ungdomsskolen har været bragt ind i debatten, at når dette forslag kommer, vil vi meget gerne være medforlagsstiller, for vi finder selvfølgelig, det må være den næstbedste løsning.

Dette forslag kan vi i hvert fald støtte, og jeg håber, man vil tilgive, at vi ikke i dag bringer alle de gode, gamle argumenter for latinens fortræffelighed frem. Det har vi gjort mange gange, og vi mener dem alle sammen lige meget i dag, så jeg beder om, at man slår efter i referatet af den foregående debat, vi havde i, var det foråret 1979? – og dér finder alle vores udmærkede begrundelser.

Alfred Hansen (DR):

Da skoleforligspartierne for ca. 1½ år siden vedtog at fjerne latin fra folkeskolens 9. klasse, var jeg meget bekymret for latinens fremtid, og jeg var først og fremmest bekymret for de elever, som gerne ville undervises i latin, før de forlod folkeskolen. Den frygt, som jeg nærrede dengang for latinens skæbne,

[Alfred Hansen]

er blevet bestyret af de mange protester, som er kommet fra elever og lærere og forældre, som ikke kan forstå, at børnene ikke selv må få lov til at vælge, oven i købet i en folkeskole, som bygger på en folkeskolelov, der igen bygger på en tilvalgsskole.

Det er rigtigt, at latin indtil for kort tid siden var et adgangskrav til det sproglige gymnasium. Det er ikke længere et kompetencegivende fag i folkeskolen, og det nærer jeg såmænd heller ingen ønsker om at genindføre, for jeg må konstatere de politiske realiteter i folketinget.

Jeg har også affundet mig med, at latin ikke kan blive genindført som tilvalgsfag i folkeskolens 9. klasse, men det, jeg ganske beskedent har stillet forslag om, er, at latin får lov til at optræde som et valgfrit fag i folkeskolens 9. klasse på linje med andre valgfag som maskinskrivning og fotolære, og hvad der nu ellers kan tilbydes. Jeg synes, det er meget ulogisk, at eleverne ikke kan få lov til at vælge latin, når der – jeg kan bruge ministerens oplysninger – i øvrigt er så mange andre fag, de også kan få lov til at vælge.

Når hr. Bertel Haarder ikke rigtig mener, at det forlig, der er indgået, giver muligheder for at støtte dette forslag, men henviser til, at det måske kan indføres i ungdomsskolen, vil jeg gerne sige, at der er jo et nært samarbejde mellem folkeskole og ungdomsskole, og jeg synes, det er en god idé, at man lokalt træffer aftale om, hvilke af de to uddannelsessteder latin skal forefindes som en undervisningsmulighed. Men ved at vedtage dette forslag har man jo også givet mulighed for, at latin kan tages i ungdomsskolen, hvori- mod man, hvis man vedtager at indføre latin i ungdomsskolen på 9. klassetrin, ikke har imødekommet det store ønske. Efter min mening er det også rigtigt, at faget ligger som et kundskabsgivende fag i folkeskolen.

Ministeren siger, at det vil være synd for de elever, som gerne vil have praktisk-musiske fag, hvis de pludselig får et tilbud om at vælge latin på 9. klassetrin i folkeskolen, for så får de ikke så mange af de andre fag. Det er da nok rigtigt. Men måske foretrækker de latin fremfor et af de praktisk-musiske fag, som de i øvrigt kan gå over i ungdomsskolen og tage.

Spørgsmålet er, om politikerne skal bestemme, hvilke fag eleverne ikke må undervises i, eller vi tør være så frisindede, at vi har

tillid til, at eleverne selv sammensætter deres skema i den udstrækning, der ikke er tale om obligatoriske fag. Det må være konsekvensen, hvis man ønsker et individorienteret samfund, hvis man ønsker en skole, hvor den enkelte elev selv får lov til at have indflydelse på, hvilke kundskaber han eller hun får.

Siden man har fjernet latin fra folkeskolen, har man fundet ud af andre muligheder. Sådan vil det altid være. Prøv at se på tilbuddene fra oplysningsforbundene, som i øvrigt har større udgifter til lønninger for undervisning i latin, end man har i folkeskolen. Men der er jo ingen aldersbegrænsning med hensyn til at kunne modtage latinundervisning. Oplysningsforbundene tilbyder i stadig stigende omfang latin på deres skema. Derefter kan eleverne på 9. klassetrin gå op som privatister.

Hvor kan man mere stifte bekendtskab med faget latin? Hvis man er i en sådan økonomisk situation, at man har råd til at betale en privatlærer, kan man søge undervisning hos en privatlærer, og derefter kan man gå op som privatist. Universitetskurser kan tilbyde faget latin, folkeuniversitetet kan tilbyde det, og studieskolen kan tilbyde det. Der er ingen aldersgrænse i de her nævnte undervisningsinstitutioner, alle steder kan man gå op som privatist, og det offentlige betaler i øvrigt udgifterne. Så begrundelsen med, at det vil være økonomisk for dyrt, holder ikke.

Endelig har man også med den ordning, som eksisterer nu, favoriseret de forældre, som har råd til at sikre deres børn en privatlærer i faget latin. Dertil kommer, at private skoler og friskoler, efterskoler og private grundskoler også kan tilbyde latin. Stikprøver viser, at der i indeværende skoleår undervises i latin i stort omfang. Jeg kan eksempelvis nævne, at ved disse skoler har man fordelt latintimerne med f. eks. 2 timer i 9. klasse og 2 timer i 10. klasse, idet eleverne jo ikke må aflægge prøve efter 9. klasse. Det er altså en favorisering af de børn, der går i private skoler, sammenlignet med de elever, der går i folkeskolen, og det har vel ikke været det, i hvert fald socialdemokratiet har tilsigtet.

Hvis man vedtager en særlov for ungdomsskolen, vil man på længere sigt tvinge eleverne fra disse privatskoler over i ungdomsskolen, og det kan godt få økonomiske konsekvenser.

[Alfred Hansen]

Ved at man placerer latin som valgfag i folkeskolens 9. klasse, bliver eleverne frit stillet, og det vil sige, at de selv kan vælge, hvornår de vil lægge deres arbejdsindsats, om det skal være i forlængelse af timerne i folkeskolen eller de ønsker at tage det i ungdomsskolen om aftenen. Jeg synes også, det er værd at overveje for dem, der mener, at det bør ligge i ungdomsskolen, at en særlov for ungdomsskolen kan betyde en ekstra belastning for de elever, som bor i landdistrikter, og som altså må af sted til skolen en gang mere i løbet af dagen.

En særstilling for faget latin i ungdomsskolen kan også medføre, at der vil blive rejst krav om at få lov til at få f. eks. fransk, som i øjeblikket kun kan tilbydes i folkeskolens 10. klasse, og der kan komme krav om, at det også skal tilbydes i ungdomsskolen på et tidligere tidspunkt, end man kan undervise i det i folkeskolen.

Jeg synes, der er mange ting, der taler for, at man bør tage konsekvensen af, at man gjorde noget forkert tidligere. Der er ikke tale om, at det skal være et obligatorisk fag. Der er heller ikke tale om, at skolerne skal tilbyde. Der er blot tale om, at hvis der er tilstrækkelig mange elever på en skole, kan kommunerne og skolerne tilbyde. Det må da være et af de mindste ønsker, man kan fremsætte her i folketinget, for at imødekomme den store del af børnene, som gerne vil stifte bekendtskab med latin, inden de forlader folkeskolens 9. klasse, dvs. inden de kommer i gymnasiet, inden de tager på højskoler og efterskoler, inden de søger en faglig uddannelse.

Jeg vil spørge ministeren, om ministeren har gjort sig nogle overvejelser i forbindelse med de problemer, der er kommet, efter at latin er fjernet fra folkeskolens 9. klasse. Hvor mange dispensationer har ministeren givet, og hvor mange dispensationsansøgninger er der kommet? Jeg synes, den konkurrenceforvriddning, der finder sted, bør give ministeren noget at tænke på.

Jeg vil også gerne nævne, at klassikerforeningerne – det vil sige gymnasiets lærere i oldtidskundskab, græsk og latin – varmt har anbefalet, at latin bliver valgfag i folkeskolens 9. klasse, og det samme har Sprogsam, som er en sammenslutning af sproglærerforeninger i Danmark. De har henholdsvis den 14. og den 15. november anbefalet forslaget.

Man kan ikke tilføre folkeskolen yderligere ressourcer, siger ministeren. Ja men de elever, som vælger latin, vil nok undlade at vælge et andet fag, som ville være lige så dyrt. Det vil sige, at det, man skal betale mere for at tilbyde faget latin, sparer man på en anden konto, og når man så ved, at man i øjeblikket modtager undervisning andre steder, også hvor det betales af det offentlige, så vil jeg sætte et stort spørgsmålstegn ved, om det overhovedet koster en krone at indføre det som valgfag.

Jeg vil gerne sige til hr. Bertel Haarder, at det må være en meget stærk lim, man har limet de folkeskoleforligspartier sammen med. Det er da rart at konstatere, at man vil være loyal over for indgåede aftaler – det skal dog erkendes – men jeg synes nok, det er at fortolke dette skoleforlig meget videre, end det vist er holdbart. Det var jo et tilvalgsfag, og det var det, jeg havde indtryk af forliget gik ud på: at det skulle fjernes som tilvalgsfag, og at det skulle fjernes som adgangskrav til det sproglige gymnasium – disse to ting. Jeg ved ikke, om der findes dokumentation for, at det også har drejet sig om, at det aldrig nogen sinde måtte blive et valgfrit fag i folkeskolens 9. klasse. I så tilfælde vil jeg gerne se et dokument, som godtgør det, hr. Bertel Haarder sagde heroppefra for lidt siden.

Jeg vil gerne takke dem, der har givet tilsagn om at støtte forslaget. Jeg har tidligere stillet et dagsordensforslag om det og fået 53 stemmer for det. Jeg synes nok, at der i øjeblikket er knap så stor tilslutning til det, og det kan jeg meget beklage. Dixi.

Formanden:

Det må man vel så slå op og se hvad betyder. Vi tager nu fat på anden omgang. Det er hensigten at prøve at køre igennem uden pause, men nu får vi se. Jeg giver ordet til fru Helle Degn.

Helle Degn (S):

Kun en ganske kort bemærkning. Spørgsmålet om eksamen i latin i ungdomsskolen er blevet nævnt af flere ordførere. Jeg føler anledning til på socialdemokratiets vegne at sige, at vi ikke finder, det er rigtigt at indføre en eksamen i ungdomsskolen på 9. klassetrin, for man vil forrykke forholdet mellem

[Helle Degn]

folkeskolen og ungdomsskolen ved at tilbyde eksamen på et tidligere tidspunkt i ungdomsskolen, end man kan få den i folkeskolen. Det finder vi er en urigtig beslutning og et urigtigt forhold imellem en folkeskole og en ungdomsskole. Ungdomsskolen skulle være et supplement til folkeskolen og ikke en konkurrenceforvrider.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Nordisk Råd (28/11 80):

Udtræder: Bollmann (CD)

Ny stedf. for

Chr. Christensen (KrF): Arne Melchior (CD)

Markedsudvalget (28/11 80):

Udtræder: Ole Vig Jensen (RV)

Nyt medl.: Niels Helveg Petersen (RV)

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 2. december 1980 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.29
